

НАШІ ЮВІЛЯРИ

Соловйова Тетяна,

кандидат історичних наук, доцент кафедри загальної історії, правознавства та методик навчання

Soloveva071@urk.net

<https://orcid.org/0000-0003-1071-6937>

Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав-Хмельницький, Київська обл., Україна, 08401

Solovyova Tetyana,

Candidate of Historical Sciences, Assistant Professor of Department of General History, Methodology and Teaching Methods

Soloveva071@urk.net

<https://orcid.org/0000-0003-1071-6937>

Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University, 30, Sukhomlynsky Str., Pereiaslav-Khmelnytskyi, Kyiv region, Ukraine, 08401

ДОРОГА ДОДОМУ – ДО ХРАМУ (ДО 75-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ДОКТОРА ІСТОРИЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОРА Г.Д. КАЗЬМИРЧУКА)

Відомий вчений і освітянин, організатор науки, талановитий керівник і чуйна людина. Наявність численної плеяди учнів засвідчує Ваш непересічний хист педагога та широку людську натуру. Ваша невтомна науково-дослідницька та викладацька праця,

віддане служіння історичній науці є взірцем для молодого покоління істориків. Саме таким знають Григорія Дмитровича Казьмирчука колеги, друзі, студенти, всі, хто мав нагоду працювати з ним в кількох провідних університетах нашої Вітчизни, зокрема в Переяслав-Хмельницькому державному педагогічному університеті імені Григорія Сковороди.

Народився Григорій 9 травня 1944 р. у с. Кальник Іллінецького району Вінницької області. Стародавня історична атмосфера, мальовнича природа рідного села, що розташовується на берегах річки Кальнички, притоки Собу, яка впадає у Південний Буг, сприяли формуванню Григорія Дмитровича як особистості та історика.

Уперше в історичних документах Кальник згадується у 1448 р., коли на на Віленському сеймі польський король Казимир Великий передав його боярину Шедібору. Згодом край належав князям

Корецьким та графам Потоцьким, а також товариству Кальницького цукрового заводу. З середини XVII ст. регіон перетворюється на центр Кальницького полку. Після ліквідації полкового устрою Гетьманщини, у 1712 р. Кальницький полк було розформовано. У XIX ст. у Кальнику діяли декабристи. Значна кількість краян опинилася у горнилі Першої

та Другої світових воєн. У 1920 р. у Кальнику з'явилися польські військові, а згодом утвердилася радянська влада. Війни, трагедія голодів у різні роки не обминула села Кальник. Не обійшли його стороною і повоєнні проблеми, які доводилося долати усім українцям.

У таких умовах жили, росли і виховували своїх дітей і внуків в багатьох поколіннях рід Казьмирчуків. Родовід Каземерів – Казьмирчуків має таку саму довгу та барвисту долю, як і власне історія Кальника. Документально родовід згадується у XVIII ст. (1736 р.). Ім'я засновника роду Каземера не збереглося. Разом із дружиною Меланією у них було троє синів, продовжувачів роду: Василь, Григорій та Герасим. У 1793 р. вперше зафіксоване прізвище Григорія Казимера пращура гілки роду Казьмирчуків, який мав сімох нащадків. Відомо, що на початку XIX ст. Казимерчуки записувалися як поселяни, а з 1861 р. селяни або обивателі графині Теклі Потоцької, уродженої княгині Сангушко. Після скасування кріпосного права вони стали вільними селянами і продовжували працювати на графів Потоцьких, а до 1917 р. – на акціонерів Кальницького цукрового заводу.

Дідусь та бабуся Григорія Казьмирчука Тимофій Якимович та Ксенія Олексіївна жили досить заможнo. Тільки садибною і присадибною землею у них було кілька гектарів, яка потребувала щоденної важкої праці. Радянська влада відібрала у селян-кальничан землю, усупільнивши її, знищила цукровий завод, прив'язала сільських виробників до полів колгоспу «Жовтень», зруйнувала ініціативу і самостійність селян. Голодомор 1932–1933 рр. забрав життя Тимофія та Ксенії Казьмирчуків, які залишили п'ятеро дітей. Одним із них був і батько Григорія Дмитровича.

У родині Дмитра Тимофійовича Казьмирчука і Теклі Григорівни Дідик народилося восьmero дітей. Наймолодший Григорій отримав змогу закінчити колгоспний садочок та кальницьку середню школу (1951–1961 рр.). Найбільше у школі ювіляр любив історію, яку викладали вчителі Марія Паліюха та Іван Коваль. Після закінчення школи два місяці Г.Казьмирчук працював у рідному колгоспі, а потім подав документи у професійно-технічне училище №86 в Молодогвардійську на Луганщині. Після закінчення училища у 1963 р. працював столяром будівельного управління № 5 Красноармійського житлобуду Донецької області. У 1964 р. Григорій Дмитрович вступив на 3 курс Красноармійського педучилища на спеціальність вчителя праці та креслення. У листопаді того ж року був призваний до лав Радянської армії.

Після закінчення строкової служби Г. Казьмирчук продовжив навчання в Красноармійському педучилищі, яке у 1969 р. закінчив з відзнакою. Отримавши диплом вчителя праці і креслення, Григорій Дмитрович проїжджав біля Київського державного університету і побачив велику кількість абітурієнтів. Тоді ж і загорівся бажанням вступити на історичний факультет. Після складання першого вступного іспиту з історії СРСР (приймав проф. П.А. Лавров) ювіляра зарахували студентом першого курсу історичного факультету. Під час навчання в університеті Григорій Дмитрович пройшов школу видатних істориків. Найбільший вплив на формування молодого науковця справив викладач історії СРСР професор Андрій Буцик, який і розпізнав майбутнього історика. На факультеті у той час працювала плеяда блискучих фахівців: К. Джеджула, В. Жебокрицький, Ю. Кондуфор, В. Котов, В. Стрельський, О. Бородин, В. Спицький та інші. У 1974 р. Г. Казьмирчук блискуче захистив дипломну роботу і одержав диплом з відзнакою. У листопаді того ж року вступив до аспірантури на кафедру історії СРСР дожовтневого періоду. З вересня 1977 р. розпочав працювати на цій же кафедрі.

У 1984 р. ювіляр захистив кандидатську дисертацію на тему: «Перший етап визвольного руху в Росії в дослідженнях істориків Радянської України 1917-1980 рр.», в якій вперше в історичній науці зроблена спроба систематизації та узагальнюючого аналізу опублікованих досліджень з найважливіших проблем дворянського етапу визвольного руху в Російській імперії. Автор запровадив у науковий обіг нові архівні матеріали; висвітлив співробітництво істориків України і Росії у справі евристичного пошуку і

публікації документальних джерел. Упродовж багатьох років Григорій Дмитрович був викладачем, доцентом, професором кафедри історії СРСР дожовтневого періоду (історії народів Росії, історії Росії). Ним розроблені і прочитані низка нормативних та спеціальних курсів: історіографія історії СРСР, історіографія руху декабристів, історична бібліографія тощо.

У 1997 р. Григорій Дмитрович на засіданні спеціалізованої вченої ради в Київському університеті успішно захистив докторську дисертацію на тему: «Рух декабристів: історіографія проблеми (1917 – середина 1930-х років)». З 2001 по 2016 р. професор Казьмирчук очолював кафедру історії для гуманітарних факультетів Київського національного університету імені Тараса Шевченка, читав лекції в багатьох вищих навчальних закладах України.

Наукові здобутки продовжують його учні, адже Григорій Дмитрович уміє скерувати молодь до конкретної дослідницької діяльності, розпізнати у студентському середовищі майбутніх науковців. Під його керівництвом захищено 27 кандидатських та 3 докторських дисертацій. Григорій Дмитрович є а автором понад 550 наукових публікацій, навчально-методичних праць. Найзначніші з них: «Історіографія руху декабристів: у 4-х част. Курс лекцій для студентів історичних факультетів, «Історична бібліографія: курс лекцій і методичні матеріали для студентів історичних факультетів «Українське декабристознавство», «Декабристи в Україні: дослідження й матеріали, «Село Кальник: поступ до промислового суспільства (кінець XVIII – на початку XX ст.)», «Роде наш красний: село Кальник. Документи й дослідження з історії села (кінець XVIII – на початку XX ст.)», «Історія православної церкви в Україні наприкінці XVII у XVIII ст.: історіографічні аспекти», «Освіта в селі Кальнику з 60-х років XIX ст.–20-х років XX ст.», «Вступ до спеціальності: навчально-методичний комплекс», «Університет св. Володимира і Тарас Шевченко» та інші. Опубліковані «Вибрані праці» Г.Д. Казьмирчука, куди включені найвизначніші дослідження автора, що публікувалися в різні роки.

Григорій Дмитрович був членом кількох спеціалізованих вчених рад на історичному факультеті Київського національного університету, в Переяслав-Хмельницькому державному педагогічному університеті та в Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені І. Франка.

Коло наукових інтересів Григорія Дмитровича досить широке. Це історія декабристського руху (становлення, проблематика, наукові центри і перспективи розвитку), українська історіографія, історичні портрети діячів України, соціальна історія, краєзнавство, джерелознавство. Його публікації з проблем вітчизняної історії можна зустріти в зарубіжних, всеукраїнських наукових виданнях, в центральній та місцевій періодиці, його виступи можна почути на радіо та телебаченні.

Ювіляр відзначений кількома державними і громадськими нагородами, зокрема медалями: «Двадцать лет победы в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг.», «Ветеран труда», «На страже рубежей Родины», знаком – «За наукові досягнення», орденом – «Геродот Галікарнаський» за вагомий внесок у розвиток вітчизняної історичної науки та іншими відзнаками. Григорій Дмитрович Казьмирчук організатор і керівник міжнародних конференцій «Декабристські читання» (1967-2005 рр.), редактор десяти випусків збірників, матеріалів і тез. Член редакційних колегій низки періодичних видань історичного профілю, зокрема «Вісника Київського національного університету імені Тараса Шевченка», «Наукових записок. Серії «Історичні науки» (Кіровоградський ПУ ім. Володимира Винниченка), «Сіверщина в історії України: 3б. наукових праць», «Проблеми історії України XIX – початку XX ст.». Ювіляр був головним редактором часопису «Соціальна історія: Науковий збірник» (9 випусків за 2007–2013 рр.). Упродовж багатьох років редагував серію «Декабристські читання» (7 випусків за 1987-2005 рр.) та наукові збірники «Декабристи в Україні: дослідження й матеріали» (5 випусків).

Надійною опорою у житті Григорія Дмитровича стала дружина Соловійова Ганна Григорівна (1944–2004 рр.) та дружна сім'я. Дружина підтримувала чоловіка в усіх його

починаннях, наукових спрямуваннях та допомагала у найголовнішому – вихованні дітей. Сьогодні радують успіхами батька дві доньки – Ярослава та Марія. Ярослава Григорівна – кандидат юридичних наук, доцент Академії праці та соціальних відносин Федерації профспілок України. Марія Григорівна – доктор історичних наук, доцент кафедри української історії та етнополітики Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Казьмирчук Григорій Дмитрович як талановитий науковець, вчитель – наставник, педагог реалізував свої знання і фахову підготовку на благо суспільства та вітчизняної науки. Бажаємо вченому міцного здоров'я, наснаги та реалізації нових творчих задумів.